

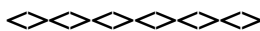
megváltoztatva egy északra induló karavánhoz. De addigi útirányából ítélve eredetileg ő is a kaukázusi "keleti magyarokhoz" igyekezhetett...

Végül pedig nézzünk szembe a nem túl szívderítő lehetőséggel is, amelyet Tardy Lajos a krimi rabszolgakereskedelemmel kapcsolatosan fogalmazott meg: "Lehetséges, hogy a kaffai vagy a tanai rabszolgapiacok Duna menti, volgai és kaukázusi magyarok szomorú találkozásának színhelyei voltak..."

Népünk története, a magyarság etnogenezise sok százból szövődött egybe. Szeretnék ezért legvégül köszönetet mondani kedves diákjaimnak, akik segítettek kibogozni az egyes szálakat, s ennek érdekében még azt is vállalták, hogy grúzul, örményül, görögül vagy törökül tanuljanak! Nagyon sokat tanulhattam tőlük, munkásságukból:

1. Windhager Károly Ákos: Szavárd krónika
2. Szabó Hajnalka: Szavardok
3. Szabó Hajnalka: A szavárd - rejtély
4. Nagy Zoltán: Szavárd magyarok
5. Elter András: A kaukázusi magyarság
6. Gonda Géza: Szavir = Sabartoi asphaloi = kaukázusi szavárd magyarság?
7. Droppán Béla: A szavárd magyarok
8. Buslig Eszter: Egy hiányzó láncszem: a szavárd talány.
A honfoglalás keleti háttere.

Dr. Magyar István Lénárd

Két szentpétervári orosz-örmény képzőművésről

A Fővárosi Örmény Klubban 1998 február 19-én elhangzott előadás

II. rész

A jelenkori pétervári szobrászat egyik legkiválóbb alakja **Levon Lazarjev** (1928.) E művészeti ág szinte minden területén alkot, köztéri munkákat éppúgy, mint portrékat, kisplasztikát, absztrakt kompozíciót, de fest, rajzol, a színház is bővületébe vonja.

IV. éves moszkvai főiskolai diákként, az 1950-es években részt vett a Jereván központi terén található Történeti Múzeum épületére, kialakítására kiírt pályázaton, s megalkotta az örmény ábécé alapítójának, **Mesztrop Maszto**nak figuráját. Első díjjal jutalmazták érte. Diplomamunkája is örmény vonatkozású, **Hacsatur Abovjan** szobra, akárcsak a **Nelbandjant** megmintázó plasztika. Az utóbbi években elsősorban szentpétervári megrendeléseknek tesz eleget. Alkotásain a módszeresség, politikai tartalom, divat egyaránt nyomot hagynak, de mindenek fölött a művészi minőség jellemzi munkáit. Megrázó erejű a szibériai, **vorkutai** női láger helyén álló **emlékmű**ve csakúgy, mint a sztálingrádi blokád idején elpusztult **tűzoltók** mementójaként emelt nagyméretű **csoport kompozíció**. Pétervári épületek homlokzatán gyakran találkozhatunk a rá jellemző ízléssel és igényességgel megmunkált emléktáblákkal, **Sosztakovics**éval, **Salja-**

pinéval, a költő *Brodskijéval*. Nemzetével érez, mikor elkészíti grafikai sorozatát az 1915-ös genocídium emlékére. Orosz és örmény kulturális hagyományok keverednek műveiben, hol egyik, hol másik hangsúlyosabb. Művészetének sokfélesége, mely a tradíciót korszerűséggel ötvözi, tulajdonképpen az ókort is magában rejti. I. Péter városának reneszansza, a 18. századi klasszicizmus ugyanis antik előképeket követett. Levon Lazarjev úgy mai szobrász, hogy mindezt alázattal és tisztelettel, de a mű témájának és saját művészi alkatának, vérmérsékletének megfelelően átformálja. Ezáltal utánozhatatlanul egyénivé válik alkotása, melyből árad a klasszikusok ismerete, értékrendjük és korunk. Ehhez természetesen az ő tehetsége szükséges.

A szobrász pályájának néhány kiváló és jellemző darabjáról szólok röviden: az *Orbelli síremlékek* az Ermitázs örmény származású igazgatójának, a neves tudósnek, akadémikusnak állítanak emléket. A tufából és gránitból faragott munka anyagával is utal az elhunyt származására. Ez a Szentpétervárott álló mű -1963-ból- egy hagyományosabb szemléletet tükröz, míg a szülőföldön található kompozíció *Orpheus* alakja egy modernebb fölfogású, szabadabb értelmezésű plasztika. A klasszicista építész, *Kvarengi* megmintázásakor a karakter visszaadására összpontosított, létrehozva egy klasszikus léptékű, ugyanakkor modern mellszobrot. A mű 1967-es keltezésű. *Gambarjan* zongoraművészről szoborportréja -1969-ből- jellegzetes örmény arcról árulkodik. A tipikus szemeket kiemelő bronz munka az Örmény Képtár tulajdona. *Komitasz* az örmény zene egyik legkiválóbb egyénisége volt. Népzene gyűjtött, egyházi kórust vezényelt. Munkássága az örmény etnográfia és a klasszikus örmény zene szempontjából alapvető. Több mint 3000 dalt gyűjtött, foglalkozott liturgikus zenével, ezekről írásokat is közre adott. 1910-ben Konstantinápolyba költözött, s az örményüldözések hatására -öt magát is megkínózták- elméje elborult. Az Örmény Képtár tulajdonában lévő plasztikán a portrészerűség dominál, míg az Orosz Múzeum anyagában található megrendítően áll előttünk a tébolyult mester. Lazarjev a lelki jellemzés csúcán jár, alkotásán nemcsak a zeneszerző, de egész népe tragédiája tükröződik. *Puskin* szinte maszkszerű arca, akár egy lenyomat áll előttünk. Időtlenségének is jelképe, de a lélek és külvilág konfliktusára is utal a művész. *Dosztojevszkij* pszichologizáló alkata, belső vívódásai, vallási átszellemültsége, énjének lényege összpontosulnak Lazarjev keze nyomán. Ugyanakkor a külső hasonlóságot is megtartja. Csak néhányat említek még a remekbe sikerült nagy orosz alkotók "galériájából": *Tolsztoj, Gyagilev, Szolzsenyicin, Gogol, Rajkin, Tovsztonogov*, de *Picasso* is megtalálható benne.

Mindkét alkotó, (*Z. Arszakunyi és L. Lazarjev*) s egyben valamennyi örmény hitvallását *Szárján* fogalmazta meg, befejezéséért őt idézem: "A föld egy eleven lény, lelke van. Hazai föld nélkül lehetetlen a lelkére bukkanni. A föld szíve az ember szívében dobog. Minden e szívében kezdődik."

Benedek Katalin

Beszámoló az 1998 április 16-án tartott klubdélutánról

Mottó